

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

Τόμος 39 - Τεύχος 2 - Απρίλιος - Ιούνιος 2000

NOSILEFTIKI

QUARTERLY PUBLICATION OF THE
HELLENIC NATIONAL GRADUATE NURSES ASSOCIATION

Vol 39 - No 2 - April - June 2000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Οδηγίες για τους συγγραφείς	108
2. Άρθρο Σύνταξης	111
<i>A. Παπαδαντωνάκη</i>	
ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ	
1. 21ος Αιώνας: Νέο Ξεκίνημα για τη Νοσηλευτική	113
<i>E. Χαλαμπίδου</i>	
2. Συμπεράσματα-Προτάσεις 27ου Ετησίου Πανελληνίου Νοσηλευτικού Συνεδρίου	119
<i>I. Σκαλιάρη</i>	
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΕΙΣ	
1. Επιπτώσεις Υποθρεψίας στους Νοσοκομειακούς Ασθενείς - Ρόλος του Νοσηλευτή	122
<i>Χρ. Μαρβάκη, Α. Νέστωρ</i>	
2. Σύντομη Ιστορία των Μεταγγίσεων Αίματος	127
<i>Λ. Κουκούτα, I. Ντούρου</i>	
3. Εναλλακτικές Μέθοδοι Θεραπείας πόνου	131
<i>I. Παπαθανασίου, E. Κοιρώτσιου</i>	
4. Η Μοναξιά στους Ηλικιωμένους	139
<i>M. Πριάμη, Χρ. Πλατή</i>	
5. Νοσηλευτική και Πολιτική: Πολιτική με Όραμα, μια επαγγελματική ευθύνη	146
<i>Δ. Σαπουντζή-Κρέπια</i>	
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	
1. Το Πολωμένο Φως Δρα Θεραπευτικά στις Κατακλίσεις Μειώνοντας το Βάθος και την Επιφάνεια των ελκών τους	154
<i>Π. Ιορδάνου, Φ. Στυλιανοπούλου, Α. Παπαδαντωνάκη, E. Κτενάς, M. Γιαννακοπούλου</i>	
2. Η Νοσηλευτική στη Στρατηγική Προσέλκυσης Εθελοντών Αιμοδοτών	165
<i>M. Παπαδημητρίου, Α. Μπαρκονίκου, Α. Φιδάνη, E. Δημοπούλου, Α. Μιχαλοπούλου, Β. Λέφα</i>	
ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΘΡΑ	
1. Η Ηχορύπανση στο Νοσοκομείο	179
<i>Χρ. Τσίου</i>	
2. Ολιστική Προσέγγιση της Φροντίδας της Υγείας, Γεφυρώνοντας το χάσμα Μεταξύ της Ψυχής, του Σώματος και του Πνεύματος του Ασθενή	189
<i>Δ. Παπαγεωργίου</i>	
3. Φυσική Δραστηριότητα και Μηχανικοί Παράγοντες στην Αποκατάσταση της Οστεοπόρωσης	195
<i>Χρ. Γώγος</i>	
ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ	
Εσθήρ Κουκλογιάννου-Δορζιώτου 1936-1999	200
Αναλυτικές Οδηγίες για τους Συγγραφείς	202

CONTENTS

1. Instructions to Contributors	108
2. Editorial	111
<i>A. Papadantonaki</i>	
ANNOTATIONS	
1. 21st Century: New Start for Nursing	113
<i>E. Haralambidou</i>	
2. Conclusions-Proposals 27th Annual Panhellenic Nursing Congress	119
<i>I. Skaliari</i>	
REVIEWS	
1. The Impact of Malnutrition in Hospitalized Patients-Nursing Role	122
<i>Cr. Marvaki, A. Nestor</i>	
2. Short History of Blood Transfusions	127
<i>L. Kourkouta, I. Ntourou</i>	
3. Alternative Methods of Pain Treatment	131
<i>I. Papathanasiou, E. Kotrotsiou</i>	
4. The Loneliness in the Elderly	139
<i>M. Priami, Chr. Plati</i>	
5. Nursing and Politics: Politics with vision, a Professional Responsibility	146
<i>D. Sapountzi-Krepia</i>	
RESEARCH PAPERS	
1. The Polarized Light Acts as a Treatment, Reducing Depth and Surface Area of Pressure Ulcers	154
<i>P. Iordanou, F. Stylianopoulou, A. Papadantonaki, E. Ktenas, M. Giannacopoulou</i>	
2. Nursing in strategical Attraction of Volunteer Blood-Donors	165
<i>M. Papadimitriou, A. Mparkonikou, A. Fidani, E. Dimopoulou, A. Michalopoulou, V. Lefa</i>	
GENERAL ARTICLES	
1. Noise Pollution in the Hospitals	179
<i>Chr. Tsiou</i>	
2. Holistic Approach to Health Care, Bridging the Gap Between Patients Mind, Body and Spirit	189
<i>D. Papageorgiou</i>	
3. Physical Activity and Mechanical Factors in Rehabilitation of Osteoporosis	195
<i>Chr. Gogos</i>	
SPECIAL THEME	
Esthir Kouklogiannou-Dorziotou 1936-1999	200
Instructions to Authors	202

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΕ ΟΡΑΜΑ, ΜΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Δέσποινα Σαπουντζή-Κρέπια

Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Αθηνών

Τμήμα Επισκεπτών Υγείας ΤΕΙ Αθήνας

Περίληψη: Το παρόν άρθρο πραγματεύεται μέσα από μια ευρεία βιβλιογραφική ανασκόπηση, ανάλυση και σχολιασμό να προσεγγίσει τη σημασία της πολιτικής για την νοσηλευτική. Η άσκηση πολιτικής είναι αναπόσπαστο τμήμα της άσκησης νοσηλευτικού έργου, γιατί αυτή ασκείται με διάφορες μορφές και σε διάφορα επίπεδα όπως κράτος, υπουργείο Υγείας, νοσοκομείο, κέντρο υγείας, συνδικαλιστικό σωματείο, άτομο, ενώ επηρεάζει και επηρεάζεται από τους νοσηλευτές. Η νοσηλευτική έχει μια μακρόχρονη παράδοση στη χρήση της πολιτικής για τη διευθέτηση εργασιακών ζητημάτων καθώς και ζητημάτων που αφορούν στη φροντίδα υγείας της κοινότητας. Ο όρος πολιτική επιδέχεται διάφορες ερμηνείες και κατατάξεις που βοηθούν στην κατανόηση της ποικιλίας της χρήσης του. Από μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση προκύπτει ότι οι νοσηλεύτριες διεθνώς χρησιμοποιούσαν συχνά διάφορες πολιτικές δεξιότητες και είχαν ενεργό ανάμειξη στα κοινά ασκώντας πολιτική με αυτό τον τρόπο. Οι Ελληνίδες νοσηλεύτριες είχαν επίσης ενεργό ανάμειξη στη διαμόρφωση πολιτικής υγείας και ενεπλάκησαν σε περιορισμένο βαθμό σε πολιτικές κινήσεις. Ενώ τα τελευταία χρόνια η Ελληνική νοσηλευτική έχει διευρύνει την παρουσία της στην πολιτική αρκετές είναι ακόμα οι προσδοκίες που δεν εκπληρώθηκαν. Είναι χρήσιμο το νοσηλευτικό σώμα να αντιληφθεί τη σημαντικότητα της πολιτικής στην παροχή υπηρεσιών υγείας και στην άσκηση νοσηλευτικού έργου και να επιδιώκει την ενεργό συμμετοχή του στο πολιτικό γίγνεσθαι.

Λέξεις ευρητηρίου: Νοσηλευτική, πολιτική.

Αλληλογραφία: Δρ. Δ. Σαπουντζή-Κρέπια, Ευγενίου Καραβία 30 - 114 44 Αθήνα.

NURSING AND POLITICS: POLITICS WITH VISION, A PROFESSIONAL RESPONSIBILITY

Despina Sapountzi-Krepia

Doctor in Nursing

Department of Health Visitors, TEI Athens

Abstract: The present article is a literature review dealing with the content and the use of the terms politics and policy in nursing. Politics and policy are vital parts of nursing and they are applied in various places where nurses work such as, at the ministry of health, hospitals, health centres, private clinics ect. There is a mutual interaction between nurses - who in one or another way - by applying regulation and legislation in health care services or by campaigning for changes in the health sector, affect politics and between policy makers and politics -the persons who produce the policy and the legislation- and nurses.

Nursing has a long lasting tradition in using politics to promote work issues or issues of community health. The use of the terms varies and the variety of their use can help nurse to fully understand the meaning of the terms. Nurses, worldwide, use political skills to promote their clients' health as well as to promote the social conditions and the environment where their clients live.

The last few years Greek nurses started getting more involved with politics by participating in committees of decision making for health and as we can see few of them are drastically involved in political parties. However, nursing in Greece has not yet reached its full participation in policy making and it would be very helpful for Greek nurses to understand the important role that politics play in nursing and to start increasing their involvement in politics.

Key words: Nursing, Politics.

Corresponding author: Dr Despina Sapountzi-Krepia, 30 Eugeniou Karavia - 114 44 Athens - Greece.

Εισαγωγή

Η άσκηση πολιτικής είναι αναπόσπαστο τμήμα της άσκησης νοσηλευτικού έργου και συνακόλουθα επηρεάζει και επηρεάζεται από αυτούς που ασκούν¹⁻⁴ νοσηλευτικό έργο δηλαδή τους νοσηλευτές. Η θέση αυτή είναι απότοκος της διαπίστωσης ότι η πολιτική ασκείται σε διάφορα επίπεδα όπως:

α) σε επίπεδο κράτους με την θέσπιση οικονομικής πολιτικής που επηρεάζει γενικότερα τη ζωή του τόπου,

β) σε επίπεδο υπουργείου από τη χαράζει πολιτικής υγείας και προνοιακής πολιτικής,

γ) σε επίπεδο διοικητικού οργανισμού, όπως είναι το νοσοκομείο ή το κέντρο υγείας με τον προσδιορισμό του είδους και της έκτασης των υπηρεσιών υγείας που παρέχονται,

δ) σε επίπεδο επαγγελματικού ή συνδικαλιστικού σωματείου με την προάσπιση και πολλές φορές τη διεκδίκηση άσκησης πολιτικών που προστατεύουν επαγγελματίες και καταναλωτές,

ε) σε επίπεδο ατόμου όπου πλέον είναι η εφαρμογή στην πράξη των διαφόρων πολιτικών.

Η νοσηλευτική έχει μια μακρόχρονη παράδοση χρησιμοποίησης της πολιτικής για τη διεύθυνση εργασιακών ζητημάτων και ζητημάτων που αφορούν⁵⁻¹¹ στη φροντίδα υγείας της κοινότητας και στην εκπαίδευση. Καθώς βρισκόμαστε στο κατώφλι της τρίτης χιλιετηρίδας είναι σημαντικό οι νοσηλευτές να έχουν την¹²⁻¹⁵ ιστορική γνώση αυτής της πορείας της νοσηλευτικής, είναι επίσης απαραίτητο να αντιληφθούν οι νοσηλευτές ότι έχουν κοινωνική ευθύνη να χρησιμοποιούν πολιτικές πρακτικές.

Το παρόν άρθρο πραγματεύεται μέσα από μια ευρεία βιβλιογραφική ανασκόπηση και ανάλυση τη σημασία της πολιτικής για την νοσηλευτική.

Έννοιες και ορισμοί

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να παρατεθούν ορισμένοι ορισμοί και διασαφηνιστικά σχόλια με σκοπό να βοηθήσουν τον αναγνώστη στην κατανόηση του όλου κειμένου γιατί υπάρχει μια ποικιλία ορισμών για τις έννοιες που χρησιμοποιούνται στο παρόν άρθρο.

Ο όρος πολιτική στην Ελληνική γλώσσα χρησιμοποιείται με μια ποικιλία¹⁶ ερμηνειών. Στο Μείζον Ελληνικό Λεξικό των Τεγόπουλου Φυτράκη το λήμμα πολιτική ορίζεται ως «**η τέχνη, η επιστήμη της διακυβέρνησης κράτους // ο τρόπος διεξαγωγής των κρατικών υποθέσεων, το πρόγραμμα που εφαρμόζει μια κυβέρνηση σε κάθε κρατική λειτουργία, // τρόπος χειρισμού ορισμένης υπόθεσης, // η ενεργός ανάμειξη στην πολιτική ζωή μιας χώρας, // επιτήδειος τρόπος ενέργειας και συμπεριφοράς: για να επιτύχεις χρειάζεται πολιτική¹⁷**».

Η Prundy τονίζει ότι όπως προκύπτει από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση ο¹⁸⁻²¹ όρος πολιτική επιδέχεται διάφορες ερμηνείες και ένας ακριβής προσδιορισμός της έννοιας της λέξεως «**πολιτική**» είναι δύσκολος γιατί ο όρος δεν έχει μια συγκεκριμένη χρήση αλλά «**καθίσταται διάτρητος εξ αιτίας της ασάφειας που τον περιβάλλει και των διαφορούμενων ερμηνειών που αποδέχεται**». Η ίδια συγγραφέας περιγράφει δυο ευρείες κατηγορίες διάκρισης της πολιτικής, την «**διαδικαστική πολιτική**» που χρησιμοποιείται στις διαπραγματεύσεις και τις κοινοβουλευτικές συζητήσεις και την «**ουσιώδη και πραγματική πολιτική**» η οποία σχετίζεται με τις οδηγίες δράσης, προσδιορισμό ευθυνών και διαδικασίες υλοποίησης μιας συγκεκριμένης πολιτικής²⁰.

Η Anderson παρέχει μια ευρύτερη γκάμα στην τυπολογία της πολιτικής διακρίνοντάς την σε:

α) διανεμητική, επιμεριστική πολιτική, (distributive),

β) πολιτική ανακατανομής, (redistributive),

γ) ρυθμιστική πολιτική, (regulatory), σημειωτέον ότι η πλειοψηφία της πολιτικής που ασκείται από νοσηλευτές εμπίπτει σε αυτή την κατηγορία.

δ) υλική πολιτική, (material) και

ε) συμβολική πολιτική, (symbolic).

Μολονότι αυτές οι ερμηνείες και κατατάξεις του όρου «πολιτική» βοηθούν στην κατανόηση της ποικιλίας και των διαφοροποιήσεων που υφίστανται στη χρήση του όρου, στην άκριτη

αποδοχή αυτών των ερμηνειών ελλοχεύει ο κίνδυνος της υπεραπλούστευσης της έννοιας και οδηγεί στην αποδοχή μιας καθαρά λειτουργικής ερμηνείας του όρου με κίνδυνο την μη επιμέτρηση των πολύπλοκων²¹ παραμέτρων που εμπεριέχει η έννοια πολιτική¹⁷.

Σε μια προσπάθεια αποσαφήνισης του όρου η Prunty προσδιορίζει την έννοια «πολιτική» ως «τον επίσημο προσδιοριστή των αξιών», ένας ορισμός που δίνει τις πολιτικές διαστάσεις του όρου καθώς μέσα στον ορισμό αυτό εμπεριέχονται οι έννοιες δύναμη και εξουσία, ενώ παράλληλα οδηγεί στο συλλογισμό «ποιες αξίες προσδιορίζονται και ποιες διαδικασίες ακολουθούνται για την ανάπτυξη και την εφαρμογή μιας συγκεκριμένης πολιτικής;²²»

Κατά τους Check και Rudge όταν η έννοια «πολιτική» προσεγγισθεί από μια άλλη προοπτική μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο προώθησης και προαγωγής της κυρίαρχης ιδεολογίας μιας συγκεκριμένης επαγγελματικής ομάδας. Οι κριτικές προσεγγίσεις μιας εφαρμοζόμενης ή προωθούμενης πολιτικής δοκιμάζουν τη σχέση μεταξύ δύναμης και γνώσης και το πως αυτή η σχέση εμφανίζεται στην κοινωνία, επειδή η κριτική προσέγγιση δεν αποδέχεται δογματικά καμία κοινωνική πραγματικότητα σαν αυθεντική, φυσική και φυσιολογική και από τον κανόνα αυτό βεβαίως δεν εξαιρείται και η πολιτική.

Στην καθημερινότητα η λέξη «πολιτική» συνήθως συνδέεται συνειρμικά με την κυβέρνηση και τις εκλογές, ενώ σαν έννοια έχει πολύ ευρύτερη σημασία γιατί είναι η διαδικασία με την οποία κάποιος επηρεάζει τις αποφάσεις των άλλων και ελέγχει με αυτό τον τρόπο γεγονότα και καταστάσεις που διαδραματίζονται μέσα στις λειτουργίες μιας συγκεκριμένης τοπικής κοινωνίας, μιας ευρύτερης κοινωνίας που λειτουργεί στα γεωγραφικά σύνορα ενός κράτους ή ακόμα με τα σημερινά διαθέσιμα¹ μέσα μαζικής ενημέρωσης και επηρεασμού σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η άσκηση πολιτικής είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις έννοιες δύναμη και²³ Εξουσία οι οποίες ορίζονται από τη Ferguson η μεν Δύναμη ως **«σωματική ή πνευματική ικανότητα»** και

η Εξουσία ορίζεται ως **«δικαίωμα ή άδεια που έχει κανείς να ενεργεί κατά ορισμένο τρόπο ή να διαθέτει κάτι κατά τη θέλησή του.»** Γίνεται εμφανές από τους παραπάνω ορισμούς ότι η έννοια της λέξης **«δύναμη»** εμπεριέχει την ικανότητα δράσης και τη διαδικασία άσκησης έλεγχου και εξουσίας σε μεμονωμένα άτομα ή ομάδες γιατί παραδοσιακά ορίζεται σαν **«η ικανότητα για ενέργεια, η ικανότητα να παίρνει κάποιος πράγματα και υπηρεσίες με τους δικούς του όρους, η διαδικασία της εξουσίας πάνω σε άλλους, ο έλεγχος της πληροφόρησης, η πρόσβαση στην πληροφορία και στα κέντρα λήψεως αποφάσεων²³. Δύναμη είναι η επίτευξη του ποθητού αποτελέσματος.»** Η έννοια της λέξης «εξουσία» εκλαμβάνεται ως η ικανότητα να απολαμβάνει κανείς αγαθά και υπηρεσίες με τους δικούς του όρους. Πολλές φορές στην πολιτική οι έννοιες «δύναμη» και «εξουσία» ταυτοποιούνται χρησιμοποιούμενες καταχρηστικά, με το συνειρμό ότι⁹ δύναμη και εξουσία οδηγούν στην επίτευξη των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων¹⁶.

Ο όρος πολιτικοποίηση ορίζεται στο λεξικό των Τεγόπουλου Φυτράκη ως **«η ενεργός συμμετοχή στα κοινά, η πολιτική δράση: υπάρχει έντονη πολιτικοποίηση στο φοιτητικό χώρο».** Ο όρος κομματικοποίηση διαφοροποιείται εντελώς από τον προηγούμενο όρο και ορίζεται ως **«η υπαγωγή κοινωνικών, πολιτικών ή άλλων δραστηριοτήτων στην κομματική δραστηριότητα // η κυριαρχία των κομμάτων ή ενός κόμματος στη δημόσια, κοινωνική και πολιτική ζωή: η κομματικοποίηση της δημόσιας διοίκησης.»**

Νοσηλευτές και άσκηση πολιτικής - Σύντομη ιστορική ανασκόπηση

Η Florence Nightingale, η νοσηλεύτρια που θεμελίωσε μια νέα εποχή για τη νοσηλευτική, ήταν μια πολύ καλή στατιστικός που χρησιμοποιούσε τις επιστημονικές της γνώσεις για να τεκμηριώσει τις νοσηλευτικές της θέσεις και την καταγωγή της, άνηκε στη Βρετανική αριστοκρατία, για να επηρεάσει τις πολιτικές αποφάσεις

που αφορούσαν σε θέματα υγείας και νοσηλευτικής. Η ίδια, γόνος αριστοκρατικής οικογένειας, χρησιμοποιούσε ενσυνείδητα την κοινωνική της θέση και τις γνωριμίες της με ισχυρούς άνδρες της εποχής της για να επιτύχει την προώθηση διάφορων θεμάτων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ίδια σε κείμενο της.. «Όταν άρχισα να υπηρετώ τη νοσηλευτική συνειδητοποίησα ότι συνέβαινε ότι ήταν να συμβεί γιατί δεν ήταν δυνατόν να επηρεάσω τα πράγματα μέσα στην επιτροπή την ώρα της συνεδρίασης γιατί δεν μπορούσα να κάνω παρασκηνιακές ενέργειες επηρεασμού.

Τώρα χρησιμοποιώντας μια νέα πρακτική παρασκηνιακής δράσης αντιλαμβάνομαι ότι διεκπεραιώνω όλες τις υποθέσεις με μεγαλύτερη ευκολία και επιτυχία.

Συνήθως σχεδιάζω τρία υποθετικά σενάρια χειρισμού μιας υπόθεσης που οδηγούν στη λύση που επιθυμώ. Μετά σκέπτομαι ποιο από τα τρία σενάρια είναι πιο κατάλληλο για να λειτουργήσει μέσα στη συγκεκριμένη κατάσταση κατά τη συνεδρίαση μιας επιτροπής που θα λάβει αποφάσεις για το συγκεκριμένο θέμα, οδηγώ με τους κατάλληλους χειρισμούς την επιτροπή στο σενάριο που έχω επιλέξει² και η επιτροπή συνήθως αποφασίζει όπως εγώ επιθυμώ και πάντοτε επιτυγχάνω.»

Η Sojourner Truth ήταν μια αμερικανίδα νοσηλεύτρια που γεννήθηκε σκλάβο, εργάστηκε στη φροντίδα στρατιωτών κατά τον Αμερικανικό εμφύλιο πόλεμο και χρησιμοποίησε τις πολιτικές της δεξιότητες για να κινητοποιήσει την αμερικανική κοινωνία να αντιληφθεί την άμεση σχέση που έχει η ελευθερία και η υγεία. Ήταν δεινή ρήτορας και ήξερε να χρησιμοποιεί τη δύναμη των λέξεων για να πείθει άτομα και να²⁴ επηρεάζει την κοινή γνώμη.

Η Lillian Wald ήταν επίσης αμερικανίδα νοσηλεύτρια που χρησιμοποίησε την πολιτική για να προωθήσει την ιδέα της παροχής υπηρεσιών προς τους φτωχούς και τους άστεγους της Νέας Υόρκης, συσχετίζοντας της κοινωνικές συνθήκες με την υγεία των πολιτών. Συμμετείχε στις πολιτικές καμπάνιες διάφορων υποψηφίων βουλευτών, ακόμα και πριν δοθεί ψήφος στις

γυναίκες για να αποκτήσει σύνδεση με^{24,25} τον πολιτικό κόσμο και να προωθήσει τις ιδέες της.

Η πρώτη πρόεδρος του Αμερικανικού Εθνικού Οργανισμού για τα Δικαιώματα των Γυναικών ήταν νοσηλεύτρια η Wilma Scott Heide και είχε αναπτύξει έντονη²⁶ δραστηριότητα για την προώθηση γυναικείων ζητημάτων. Ίσως τα προαναφερθέντα να έλκουν την εύλογη ερώτηση «μα είναι όλα αυτά πολιτική». Η απάντηση είναι τα λόγια ενός μεγάλου πολιτικού του Μαχάτμα Γκάντι «Η πολιτική αρχίζει με τον άνθρωπο που κάθεται δίπλα σου»

Πραγματικά αν κανείς καταφέρει να πείσει το διπλανό του για την ορθότητα της άποψής του και τον κάνει σύμμαχο σε μια ιδέα, σε ένα εγχείρημα, τότε βάζει τα θεμέλια για να την εδραίωση και το μεγάλωμα αυτής της επιρροής.

Η πολιτική είναι μια διαπροσωπική υπόθεση που απαιτεί καλή επικοινωνία, αναλυτικό και κριτικό νου και ικανότητες σχεδιασμού. Όλα τα παραπάνω είναι στοιχεία και πρακτικές που οι νοσηλευτές χρησιμοποιούν στην επαγγελματική τους έκφραση δηλαδή στο χώρο εργασίας που ασκούν τη νοσηλευτική.

Ακόμα οι νοσηλευτές σαν πολίτες της χώρας τους δεν είναι έξω από την άσκηση πολιτικής αλλά παίζουν ενεργό ρόλο σε αυτήν αφού εφαρμόζουν πολιτικές στο χώρο εργασίας, στα συνδικάτα και στους διάφορους επαγγελματικούς οργανισμούς αλλά και στην κοινωνία γενικότερα. Η κατανόηση αυτής της πολυεπίπεδης δράσης των νοσηλευτών και των αλληλεπιδράσεων που έχουν αυτοί οι χώροι μεταξύ τους είναι χρήσιμη για το συντονισμό της δράσης των νοσηλευτών ώστε αυτοί να φτάσουν να αποτελούν μια σημαντική δύναμη τόσο στο χώρο της υγείας όσο και στο πολιτικό γίνεσθαι αυτής της χώρας.

Η ικανότητα που έχει μια επαγγελματική ομάδα να κατανοεί τους μηχανισμούς με τους οποίους η κοινωνία, μέσα στην οποία δρα, αντιλαμβάνεται και χρησιμοποιεί τις έννοιες «εξουσία» και «δύναμη» είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη, από τη συγκεκριμένη ομάδα, αποτελεσματικών πολιτικών δεξιοτήτων που θα οδηγήσουν στην ανάληψη δράσης μέσω αποτελεσματικών παρεμβάσεων στον κοινωνικό³ χώρο.

Πολιτική και Νοσηλευτική - Η Ελληνική Πραγματικότητα

Όμως η λέξη πολιτική στο νοσηλευτικό χώρο είναι παρεξηγημένη λέξη ίσως γιατί παρατηρείται μια γενικότερη ασάφεια στη χρήση των όρων πολιτικοποίηση με την κομματικοποίηση στην Ελληνική κοινωνία.

Παρ' όλα αυτά οι ηγέτες της νοσηλευτικής, και πολύ σωστά ενεργούν, άσκησαν και ασκούν ενεργό πολιτική δράση, χωρίς ίσως όμως να την ονομάζουν όμως ακριβώς έτσι. Ο ισχυρισμός αυτός γίνεται καταφανής αν παρατηρηθεί το γίνεσθαι στα επαγγελματικά, συνδικαλιστικά και επιστημονικά σώματά του χώρου τα οποία προασπίζουν τα επαγγελματικά δικαιώματα των νοσηλευτών, με συμμετοχή σε επιτροπές που αφορούν τα νοσηλευτικά ζητήματα τόσο στον Ελλαδικό όσο και στο διεθνή χώρο, την έκδοση οδηγιών και τη χάραξη πολιτικής όσον αφορά την αντιμετώπιση διάφορων ζητημάτων.

Χρήσιμη και διδακτική είναι η παράθεση ενός διαλόγου με μια ηγετική νοσηλευτική φυσιογνωμία που απάντησε με πραότητα στην πρόκληση **«τι τακτικές ήταν αυτές που ακολουθούσατε για να πετύχετε κάποιες θετικές αλλαγές στα νοσηλευτικά πράγματα. Δεν κάνατε μια απεργία, μια πορεία να ταραξείτε τα νερά» με τις μεστές γεμάτες αλήθεια και πραγματική σοφία φράσεις..... «παιδί μου κάθε εποχή έχει τη δική της έκφραση, για τότε ήταν η σωστότερη πρακτική και θυμήσου ότι ίσως η πρακτική αυτή να είναι χρήσιμη για πάντα, όχι μόνο για τη νοσηλευτική, αλλά και για τη ζωή γενικότερα»**

Η συμπεριφορά αυτή, της μη παραδοχής των Ελληνίδων ηγετών της νοσηλευτικής ότι έχουν ενεργό ενασχόληση με την πολιτική δεν είναι παράδοση αφού παρατηρείται και σε άλλες χώρες. Το 1980 μια Αμερικανίδα νοσηλεύτρια από τις ηγετικές φυσιογνωμίες της νοσηλευτικής ισχυριζόταν ότι ένας νοσηλευτής δεν μπορεί να είναι επαγγελματίας και να ασκεί πολιτική ταυτόχρονα. Η νοσηλεύτρια αυτή κατείχε μια ανώτατη διοικητική θέση σε ένα μεγάλο νοσοκομείο, ήταν ταυτόχρονα μέλος της διοίκησης του

επαγγελματικού συνδικάτου των νοσηλευτών και χρησιμοποιούσε ευρύτατα πολιτικές πρακτικές στην καθημερινή άσκηση των καθηκόντων της, με τη διάφορα ότι ποτέ αυτές τις ενέργειες δεν τις κατονόμαζε σαν³ πολιτικές πρακτικές.

Ίσως η παρεξήγηση της λέξης πολιτική να προέρχεται από το γεγονός ότι αυτή συνήθως συνδέεται συνειρμικά με τις έννοιες κυβέρνηση και εκλογές. Αλλά όπως ήδη προαναφέρθηκε η πολιτική είναι συνδεδεμένη παραδοσιακά και με τις έννοιες δύναμη και εξουσία.

Η δύναμη των νοσηλευτών σε αυτή τη χώρα κατακερματίσθηκε πολλάκις από την συνδικαλιστική πολυδιάσπαση της έκφρασης τους. Για να κατανοηθεί αυτός ο κατακερματισμός της δύναμης των νοσηλευτών είναι απαραίτητο να κατανοηθεί προηγουμένως -από όλους τους νοσηλευτές- το πως η Ελληνική κοινωνία αντιλαμβάνεται και συσχετίζει την έννοια εξουσία,. Ίσως τότε οι νοσηλευτές να μπορέσουν να κατανοήσουν τη χρησιμότητα της ανάπτυξης και χρήσης πολιτικών δεξιοτήτων. Για την κατανόηση αυτών των εννοιών όπως λειτουργούν στη χώρα μας ίσως αρκεί η ανάλυση της σύνθεσης της Ελληνικής βουλής και της στελέχωσης της τοπικής αυτοδιοίκησης που κύρια απαρτίζεται από γιατρούς, δικηγόρους και μηχανικούς. Οι επαγγελματικές αυτές ομάδες κατανόησαν νωρίτερα από τους νοσηλευτές τη δύναμη και τη χρησιμότητα της πολιτικής. Στη χώρα μας ελάχιστες είναι οι νοσηλεύτριες που ασχολήθηκαν με την πολιτική, στην έννοια της καθόδου σε Βουλευτικές εκλογές, ενώ καμία νοσηλεύτρια δεν εκλέχθηκε βουλευτής στην ιστορία αυτής της χώρας. Ακόμα ελάχιστες είναι οι νοσηλεύτριες που έφθασαν στα ανώτατα αξιώματα στο συνδικαλιστικό χώρο, ενώ πολλές είναι οι νοσηλεύτριες που σταμάτησαν γρήγορα την ενεργό συνδικαλιστική τους ενασχόληση.

Η γυναικοποίηση του νοσηλευτικού επαγγέλματος, το γεγονός δηλαδή ότι το νοσηλευτικό επάγγελμα ασκείται κυρίως από γυναίκες, έχει επηρεάσει και συνεχίζει να επηρεάζει σημαντικά την εμπλοκή των νοσηλευτών σε πολιτικές πράξεις και τη²⁷ συμμετοχή τους στα κέντρα λήψεως αποφάσεων.

Το φαινόμενο δεν είναι παράδοξο αφού όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν^{28,29} η Miller καθώς και η Gilligan υπάρχει μια διαφορά στο πόσο και πώς ακούγονται οι «φωνές» των γυναικών και των ανδρών μέσα στην κοινωνία. Οι άνθρωποι που για χρόνια κυριαρχούσαν και στην πλειοψηφία των χωρών συνεχίζουν να κυριαρχούν στην πολιτική σκηνή είναι άνδρες και το φαινόμενο αυτό έχει περάσει στην ατομική συνείδηση αλλά και στη συλλογική συνείδηση των περισσότερων λαών. Η φιγούρα του πολιτικού ή του συνδικαλιστή είναι στο υποσυνείδητο των ανθρώπων συνδεδεμένη με άνδρες μέσης και ανώτερης^{27,30} κοινωνικής τάξης και μόρφωσης. Έτσι από εσωτερικές και υποσυνείδητες διεργασίες μια ανδρική φωνή έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να γίνει ακουστή και σε κάποιο βαθμό περισσότερο πιστευτή.

Ενώ τα τελευταία χρόνια η νοσηλευτική τόσο στο διεθνή όσο και στον Ελληνικό χώρο έχει διευρύνει την παρουσία της στην πολιτική αρένα, αρκετές είναι ακόμα οι προσδοκίες που δεν εκπληρώθηκαν.

Στη χώρα μας στα μέσα της δεκαετίας του '70 οι νοσηλευτές άρχισαν να οργανώνονται συνδικαλιστικά μέσα από τα συνδικαλιστικά σωματεία των νοσοκομείων αλλά και τις ομοσπονδίες όπως η ΟΣΝΙΕ και η ΠΟΕΔΥΝ. Οι νέοι όμως ηγέτες της νοσηλευτικής χρησιμοποίησαν μια άλλη προσέγγιση στην άσκηση πολιτικής. Υιοθέτησαν την ενεργό δράση μέσα από δυναμικές διεκδικήσεις με απεργιακές κινητοποιήσεις και απευθείας διαπραγματεύσεις με την εκάστοτε κυβερνητική-πολιτική ηγεσία. Απότοκος όλης αυτής της κινητικότητας στο χώρο ήταν η επίτευξη της προώθησης πολλών ζητημάτων που αφορούσαν τις εργασιακές σχέσεις και τις αμοιβές του νοσηλευτικού προσωπικού.

Τη δεκαετία του '80 οι νοσηλεύτριες στο βωμό της πάταξης του συντεχνιασμού διέλυσαν το κλαδικό συνδικαλιστικό τους όργανο για να το μετατρέψουν στη σημερινή ΠΟΕΔΥΝ. Αν η κίνηση αυτή δεν είχε γίνει ίσως να ήταν άλλη η εικόνα της νοσηλευτικής σήμερα. Όμως είναι τυχαίο ότι το γεγονός αυτό συνέβη, ότι δηλαδή μόνο οι νοσηλευτές από την πλειοψηφία των

συνδικαλιστικών σωματείων διέλυσαν το κλαδικό τους σωματείο; Αν ναι γιατί αυτό δεν συνέβη και σε άλλους χώρους όπως στο χώρο των γιατρών ή των μηχανικών. Βέβαια το όλο ζήτημα δεν έχει μελετηθεί ερευνητικά στη χώρα μας, όμως σημαντικό ρόλο θα πρέπει να έπαιξε το γεγονός ότι η νοσηλευτική είναι ένα και' εξοχόν γυναικείο επάγγελμα τόσο από το φύλο των ανθρώπων που την ασκούν - στη συντριπτική πλειοψηφία γυναίκες - όσο και από το αντικείμενο την ενασχόλησης των νοσηλευτών την παροχή φροντίδας που συνδέεται με ιδιότητες της γυναίκας- όπως είναι η αυτοθυσία, η παθητικότητα, η αφοσίωση και η υποταγή - όσο και η κοινωνική απαξίωση που έχει το νοσηλευτικό επάγγελμα στην Ελληνική κοινωνία.

Όμως γενικότερα οι γυναίκες πολιτικοί στην Ελλάδα, σήμερα αλλά και στο παρελθόν, ήταν πολύ λίγες στον αριθμό και ελάχιστες από αυτές έφτασαν σε υπουργικούς θώκους. Ακόμα οι γυναίκες που ανακηρύσσουν υποψήφιες τα πολιτικά κόμματα στις εκλογές είναι πολύ λίγες, ελάχιστες είναι οι γυναίκες που είναι πρόεδροι ΔΕΚΟ, νοσοκομείων και άλλων κοινωφελών οργανισμών ενώ ποτέ νοσηλεύτρια δεν έγινε πρόεδρος νοσοκομείου ή υπηρεσίας υγείας. Βέβαια σημαντικό ρόλο παίζει και η κοινωνική απαξίωση του νοσηλευτικού επαγγέλματος και θα πρέπει να γίνουν επίσης προσπάθειες και στον τομέα αυτό.

Έχουν ωριμάσει πλέον οι συνθήκες για το νοσηλευτικό σώμα και έχει φθάσει ο καιρός που πρέπει να αντιληφθούν οι νοσηλευτές τη σημαντικότητα της πολιτικής στην παροχή υπηρεσιών υγείας και στην άσκηση νοσηλευτικού έργου.

Ακόμα το νοσηλευτικό σώμα πρέπει πλέον να εκπαιδευθεί για την ενεργό¹⁹ συμμετοχή του στο πολιτικό γίγνεσθαι της χώρας στην οποία παρέχει υπηρεσίες.

Οι νοσηλευτές πρέπει να κατανοήσουν τη διπλή οδό που ακολουθείται τόσο στη διαμόρφωση όσο και στη λήψη αποφάσεων. Η διπλή αυτή οδός είναι ο επηρεασμός πολιτικών επίπεδο αφ' ενός και η ενεργός συμμετοχή των νοσηλευτών στα συνδικάτα τα πολιτικά κόμματα και στα

κέντρα λήψεως αποφάσεων αφ' ετέρου. Η δεύτερη οδός είναι συχνά πολύπλοκη, γραφειοκρατική και επίπονη, αλλά πρέπει και αυτή να ακολουθείται από τους νοσηλευτές οι οποίοι αν δεν κατανοήσουν πλήρως το κοινωνικό και πολιτικό γίνεσθαι μέσα στο οποίο δρουν και εξελίσσονται, θα είναι παρά πολύ δύσκολο έως αδύνατο να κατορθώσουν σαν επαγγελματίες να παίξουν έναν πραγματικά ενεργό πολιτικό ρόλο, ο οποίος μπορεί να προκύψει μέσα από έναν στρατηγικό σχεδιασμό και μια επιλεγμένη τακτική.

Επίλογος

Σαν μια στρατηγική αντιμετώπισης του ζητήματος αύξησης ενασχόλησης των νοσηλευτών με την πολιτική και της συμμετοχής τους στα κέντρα λήψεως αποφάσεων κατατίθεται η πρόταση να εκπαιδευτούν οι νοσηλευτές και οι φοιτητές /σπουδαστές νοσηλευτικής στην ενασχόληση με την πολιτική, αρχίζοντας από την επιρροή στο χώρο της εργασίας και τον ευρύτερο χώρο της κοινότητας και στοχεύοντας στο κοινοβούλιο.

Σαν πολίτες αυτής της χώρας, της Ελλάδας, όπου γεννήθηκε η δημοκρατία, η³¹ φιλοσοφική παιδεία και ο ελεύθερος λόγος, κουβαλάμε μια παράδοση πολιτικής.

Είναι καιρός οι νοσηλευτές να αποφασίσουν να συμμετάσχουν ενεργά στην πολιτική γιατί είναι σε όλους γνωστό ότι οι αποφάσεις για την υγεία, όπως και όλες οι πολιτικές αποφάσεις, δεν παίρνονται στις επίσημες συνεδριάσεις επιτροπών. Εκεί συμμετέχουν άτομα που έχουν ήδη διαμορφώσει απόψεις σε συζητήσεις και συζυγίες που έχουν γίνει σε άλλους χώρους, όπως είναι τα πολιτικά κόμματα.

Αν οι νοσηλευτές εθελουφλούν και αναμένουν να συμβούν οι αλλαγές από μόνες τους ή με πρωτοβουλίες αυτών που κάνουν πολιτικό σχεδιασμό, χωρίς τη³² συμμετοχή νοσηλευτών, ή ελπίζουν να επηρεάσουν τα πράγματα μόνο στις³³ επίσημες συνεδριάσεις στις οποίες σπάνια συμμετέχουν τότε η νοσηλευτική της χώρας μας είναι έξω από το πνεύμα της εποχής και απαιτείται άμεσα να αποφασισθούν τα μελλοντικά της βήματα στον τομέα αυτό. Άλλωστε και οι

διεθνείς νοσηλευτικές οργανώσεις έχοντας κατανοήσει την κρισιμότητα και τη χρησιμότητα ενασχόλησης νοσηλευτών με την πολιτική τους προτρέπουν τους νοσηλευτές όλων των χωρών να αναλάβουν ενεργό ρόλο στο πολιτικό γίνεσθαι της χώρας τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Stevens B.J., Power and politics for the nurse executive, *Nursing and Health Care*, 1(4), 208-210, 1980
2. Huxley E., *Florence Nightingale*, New York, Putnam's Sons, 1975
3. Mason D.J., Nursing and Politics: A profession comes of age, *Orthopaedic Nursing*, 9(5), 11-17, 1990
4. Cheek J. and Gibson T. Policy matters : Critical policy analysis and nursing, *Journal of Advanced Nursing*, 25, 669-672, 1997 Τεγοπουλος
5. Hughes P, How to get involved, *Nurs Stand* 1999, 18-24; 13(48):61
6. McInerney C, Nurses and politics: politically correct combination, *Nurs Spectr (Wash D C)* 1998 Nov 2;8(22):18-9
7. Newell-Withrow C; Slusher IL, The use of convocation for exploring multiculturalism, : *Nurs Health Care Perspect* 1998 Jul-Aug;19(4):156
8. Χριστοπούλου Ι, Γενικά χαρακτηριστικά κοινωνίας κοινότητας, προγραμματισμός υγειονομικής φροντίδας της κοινότητας, *Πρακτικά Γηροντολογικού - Γηριατρικού Συνεδρίου*, 1991, Αθήνα
9. Christopoulou I., Factors affecting the decision of cancer patients to be cared for at home or in hospital, *European Journal of Cancer Care*, 1993,2,157-160
10. Κοτσαμπασάκη Σ., Λανάρα Β., Μόνος Δ., Ποιότητα νοσηλευτικής φροντίδας και κλινικό περιβάλλον μάθησης, *Νοσηλευτική*, 35(1), 28-38
11. Roura Z., Sapountzi-Krepia D, Faros E, Kapidaki M, Bouras A, Mouth hygiene of elderly people, *Proceedings of the COHEHRE Conference*, 1999, Prague
12. Buchanan T, Nightingalism: haunting nursing history, *Collegian* 1999, 6(2):28-33

13. Boschma G; Stuart M ,ICN during wartime: 1912-194,: Int Nurs Rev 1999, 46(2):41-6
14. Morgan IS; Marsh GW ,Historic and future health promotion contexts for nursing.: Image J Nurs Sch 1998; 30(4):379-83
15. Vickers ED , Frances Elisabeth Crowell and the politics of nursing in Czechoslovakia after the first world war.,Nurs Hist Rev 1999;7:67-96
16. Τεγόπουλο-Φυτράκης, Μείζον Ελληνικό Λεξικό, Αρμονία, Αθήνα, 1997
17. Prundy J. Signposts for a critical education policy analysis, Australian Journal of Education, 29(2), 133-140, 1985
18. Mann D., Policy decision-making in education : An introduction to calculation and control, Teachers College Press, New York, 1975
19. Jeckins W.I. Policy analysis: A political and organisational Perspective, Martin Robinson, London, 1978
20. Anderson J. Public policy-making, Holt, Rinehart & Winston, New York, 1979
21. Ball S.J., What is policy? Texts, trajectories and toolboxes, discourse, The Australian Journal of Educational Studies, 13(2),10-17, 1993
22. Check J., and Rudge T., Been there done that? Consciousness raising, critical theory and nurses, Contemporary Nurse, 3(2), 58-63, 1994
23. Ferguson V.D., Two perspectives on power, In D.J.Mason & S.W. Talbott (Eds) Political Action Handbook for Nurses: Changing the Workplace, Government, Organizations, and Community, Menlo Park, CA,Addison-Wesley, 1985
24. Carnegie M.E.,The path we tread: Blacks in nursing 1854-1984,Lippincott, Philadelphia, 1986
25. Coss C. Lillian Wald: Progressive activist. New York City: The Feminist Press at the City University of New York, 1989
26. Daniels D.G., Always a sister: The feminism of Lillian D. Wald,New York City: The Feminist Press at the City University of New York, 1989
27. Vance C,Talbott S.W., McBride A.B. and Mason D.J., An uneasy alliance: Nursing and the women's movement, Nursing Outlook, 33(6),281-287, 1986.
28. Miller J.B., Towards a new psychology for women, Boston,Beacon,1976
29. Gilligan C. In a different voice. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1982
30. Revenby S., A caring dilemma: Womanhood and nursing in historical perspective, Nursing Research, 36(1), 5-11, 1987
31. Κοτσαμπασάκη Σ., Νοσηλευτική θεωρία και πράξη, οδεύοντας προς τον 21ο αιώνα, Νοσηλευτική, 3,175-184, 1997
32. Δημητριάδου Α., Σαπουντζή Δ., Ηθικά διλήμματα στην άσκηση νοσηλευτικού έργου, στο Η Νοσηλευτική στην Ελλάδα, εξελίξεις και προοπτικές, Σαπουντζή Δ., Λεμονίδου Χ. (Επιστημονικοί Επιμελητές), Ακαδημία Επαγγελματιών Υγείας, Αθήνα, 1994 σελ. 99-107
33. Μαργαριτίδου Β., Συμμετοχή των νοσηλευτών στα κέντρα λήψης αποφάσεων υγείας, στο Η Νοσηλευτική στην Ελλάδα, εξελίξεις και προοπτικές, Σαπουντζή Δ., Λεμονίδου Χ. (Επιστημονικοί Επιμελητές), Ακαδημία Επαγγελματιών Υγείας, Αθήνα, 1994 σελ. 109-117.

Υποβλήθηκε για δημοσίευση 12/4/2000